

+III. Program Operacyjny Integracja Społeczna i Aktywność Obywatelska

Przemysław Kluz,
ANIMATOR SPOŁECZNY, MANAGER
DOMU SĄSIEDZKIEGO „GOŚCINNA
PRYZYTAŃ”, GDAŃSKA FUNDACJA
INNOWACJI SPOŁECZNEJ

1. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU OPERACYJNEGO

Zakres Programu Operacyjnego

Sfera relacji i więzi oraz bezpieczeństwa społecznego ma bardzo istotny wpływ na jakość życia mieszkańców Gdańska. Czynniki takie jak: poczucie więzi, poczucie bezpieczeństwa, poziom zaufania, poczucie przynależności do wspólnoty, zaangażowanie w życie lokalnej społeczności odpowiadają w dużym stopniu za poziom odczuwanego dobrostanu.

Realizowane w ramach Programu Operacyjnego zadania rozbudują i usprawniają system działań służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska, podniosą jakość działań systemu wspierania rodziny, pieczy zastępczej i wsparcia społecznego. W ramach realizacji Programu upowszechni się wolontariat i inne formy aktywności społecznej, zwiększające potencjał rozwojowy społeczności lokalnych. Gdańszczanie oraz organizacje czy instytucje działające w Gdańsku zyskają lepsze warunki partycypacji w procesie kreowania polityk miejskich. Otwartość procesu kształtowania miejskiej polityki wymaga istnienia silnego partnera społecznego, dlatego też podejmowane będą działania, mające na celu poprawę warunków rozwoju sektora pozarządowego i jego współpracy z miastem.

Szczególnym wyzwaniem podejmowanym w ramach realizacji Programu jest skoordynowanie interdyscyplinarnego procesu rewitalizacji zdegradowanych dzielnic Gdańska, w szczególności o charakterze społecznym. Programy społeczne, które za cel stawiają sobie wsparcie społeczności lokalnych zdegradowanych dzielnic Gdańska, realizowane będą z wykorzystaniem wszystkich wymienionych w Programie działań, łączonych ze sobą w zależności od potrzeb dzielnicy i samych mieszkańców.

Wdrażanie Programu Operacyjnego wspiera **wartości** leżące u podstaw rozwoju Gdańska. Ma prowadzić do poprawy **jakości życia** wszystkich **MIESZKAŃCÓW**, a przede wszystkim tych, którzy są zagrożeni ubóstwem, wykluczeniem społecznym, czy też mieszkają w zdegradowanych dzielnicach. By osiągnąć ten cel, należy zapewnić **równe szanse** oraz **bezpieczeństwo** różnym grupom społecznym. Działania podejmowane w ramach Programu skupią się na **WSPÓŁPRACY** międzyrodowiskowej i międzypokoleniowej, która nie tylko zwiększy szanse na rozwój **solidarności** społecznej oraz **włączenia i integracji**, ale też podniesie poziom **obywatelskości** mieszkańców oraz ich zaangażowania w sprawy miasta czy **dzielnic**. Dlatego też realizowane w Programie działania prowadzi się w duchu **OTWARTOŚCI** na **samoorganizację i inicjatywę** społeczeństwa, w atmosferze **dialogu** z mieszkańcami.

Wyzwania rozwojowe wskazane w Strategii Rozwoju Miasta Gdańsk 2030 Plus, na które odpowiada Program Operacyjny

- Zwiększenie spójności społecznej oraz wsparcie dla osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wzrost zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta.
- Wzrost poziomu utożsamiania się mieszkańców z Gdańskiem.
- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców.
- Wzrost poziomu aktywności fizycznej wśród mieszkańców.

Cele strategiczne wskazane w Strategii Rozwoju Miasta Gdańsk 2030 Plus, realizowane przez Program Operacyjny

- Tworzenie warunków dla aktywności obywatelskiej, samoorganizacji, wdrażania innowacji społecznych, współodpowiedzialności oraz solidarności społecznej.
- Kształtowanie mobilności społecznej i zawodowej oraz wspieranie uczestnictwa w życiu społecznym.
- Tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju rodzin, wzrostu liczby mieszkańców, wyrównywania szans i włączenia społecznego.
- Wzrost zadowolenia mieszkańców z dostępności i jakości usług publicznych.
- Umacnianie wspólnoty i tożsamości kulturowej gdańszczan oraz tworzenie warunków dla integracji sąsiedzkiej.
- Pobudzanie pasji i zainteresowań, aktywnego udziału w kulturze oraz tworzenie warunków służących rozwojowi osobistemu.
- Rozbudowa oferty w zakresie aktywności fizycznej w oparciu o miejską bazę sportowo-rekreacyjną.
- Współpraca amatorów, zawodowców, mieszkańców, animatorów kultury fizycznej podnosząca społeczną rolę sportu oraz wspomaganie aktywności fizycznej mieszkańców.

2. DIAGNOZA

Diagnoza integracji społecznej i aktywności obywatelskiej – obejmująca ocenę dostępności do usług służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska, aktywność obywatelską oraz ocenę zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym – wykazała kilka problemów wymagających interwencji. Zaliczono do nich: niewystarczającą dostępność do usług służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu; niskie zaangażowanie społeczne i polityczne gdańszczan wynikające z niskiego poziomu zaufania, szczególnie do władzy samorządowej; negatywne trendy społeczno-gospodarcze skutkujące wzrostem liczebności osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; pogorszenie kondycji rodziny skutkujące wzrostem zapotrzebowania na zróżnicowane i specjalistyczne wsparcie.

Niewystarczającą dostępność do usług służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu podkreślali mieszkańcy w toku konsultacji społecznych projektu Strategii Gdańsk 2030. Na deficytowe wskazywali obiekty kultury, obiekty sportowo-rekreacyjne, żłobki i przedszkola, a także placówki ochrony zdrowia i transportu publicznego. Wiele wniosków wpływających do budżetu obywatelskiego świadczy o dużym zapotrzebowaniu na obiekty sportowo-rekreacyjne. Duże inwestycje w tej sferze okazały się niewystarczające, dlatego niezbędne jest rozwinięcie systemu usług służących

rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska tak, aby mogli w pełni rozwijać swoje zainteresowania, pasję, aktywnie spędzać czas wolny z rodziną, a dzięki temu budować i zacieśniać więzi rodzinne. Wspólne spędzanie czasu buduje oraz wzmacnia prawidłowe relacje społeczne. Szczególnie ważne jest to w obszarze rodziny, w której realizowane są wszystkie potrzeby i której dotyczą wszystkie aspekty jakości życia, począwszy od zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych – poczucia bezpieczeństwa (opieka, wygoda, spokój), potrzeby miłości i przynależności (więzi, miłość), potrzeby szacunku i uznania we własnych oczach (zaufania do siebie, poczucia własnej wartości) oraz w oczach innych ludzi – do potrzeby samorealizacji (realizacji swojego potencjału). Kondycja rodziny mocno przekłada się na różne aspekty jakości życia, co generuje konsekwencje dla polityki zdrowotnej miasta, polityki edukacyjnej, polityki społecznej, infrastrukturalnej, inwestycyjnej itd. Pojawienie się nowych trendów w gospodarce, kryzys, niepewność na rynku pracy negatywnie wpływają na kondycję rodziny. W związku z tym wiele różnych instytucji musi sprostać wyzwaniom związanym z konsekwencjami tych zjawisk; pojawia się zapotrzebowanie na nowe usługi społeczne.

Z diagnozy wynika, że gdańszczanie ufają sobie w umiarkowanym stopniu, zaś w niewielkim stopniu

ufają władzy samorządowej. To przekłada się na ich niskie zaangażowanie społeczne i polityczne. Z badań Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wynika, że 67% gdańszczan deklaruje ogólne zaufanie do innych ludzi. Zaufanie do najbliższego otoczenia (sąsiedzi, społeczność lokalna) deklaruje zaś 62% z nich. Jedynie 29% gdańszczan deklaruje zaufanie do władz samorządowych. Przyczyn tego stanu rzeczy można upatrywać m.in. w zbyt małej ilości przestrzeni publicznej i półprywatnej o odpowiedniej jakości, wspomagającej tworzenie pozaprywatnych (spoza kręgów rodziny, najbliższych przyjaciół) relacji i więzi społecznych. Gdańsk jest bardzo rozległym miastem, a to negatywnie odbija się na intensywności i częstotliwości kontaktów oraz jakości relacji międzyludzkich. Przyczyny problemu dostrzec można również w systemie edukacji, który bardziej premiuje postawy indywidualistyczne niż grupowe. Niestety, poziom zaufania (społecznego, jak i do konkretnych grup społecznych, w tym do władzy) jest niski w całym kraju i wypada niekorzystnie w porównaniu z innymi europejskimi krajami.

Niski poziom zaufania skutkuje niskim zaangażowaniem społecznym i politycznym mieszkańców miasta. Wprawdzie liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest przeciętnie wyższa niż w regionie (38, a w pomorskim 30) i od 4 lat nastąpił wzrost tej liczby o 15% (tak jak w pomorskim). Jednak tylko 4,7% gdańszczan deklaruje

przynależność do organizacji pozarządowych (pomorskie 2,5%). Jedynie 37% gdańszczan deklaruje zaangażowanie w sprawy najbliższej okolicy, mimo że 56% z nich interesuje się sprawami miasta i chce mieć na nie wpływ. Frekwencja w wyborach samorządowych (w I turze) w 2014 roku wyniosła tylko 39,4%. Pozytywnym zjawiskiem jest za to fakt, że gdańszczanie coraz chętniej pomagają potrzebującym: w ciągu 7 lat (2005-2012) liczba osób przekazujących 1% podatku dochodowego na organizacje pożytku publicznego wzrosła prawie dziesięciokrotnie (z 20 tys. na 198 tys.), a w 2012 roku z tej możliwości skorzystało 71% uprawnionych gdańskich podatników. Co istotne, małe zaangażowanie gdańszczan w sprawy lokalnej społeczności może być wynikiem niskiego poczucia sprawstwa w sprawach lokalnych (tylko 31% gdańszczan ma poczucie współdecydowania o sprawach swojej okolicy). Dlatego tak ważnego wymiaru nabiera zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych i roli mieszkańców w kreowaniu polityk miejskich poprzez włączanie ich w działania dające możliwość współdecydowania, a przez to współodpowiedzialności za społeczność lokalną i miejsce, w którym żyją.

Problemem w Gdańsku jest wzrost liczebności osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wpłynęły na to niewątpliwie negatywne trendy społeczno-gospodarcze, których odzwierciedleniem jest rynek pracy – kluczowa determinanta kondycji

społecznej mieszkańców miasta. Niepokoi tendencja wzrostowa liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w latach 2008-2013, zapoczątkowana światowym kryzysem ekonomicznym. W 2013 roku wyniosła ona 13,9 tys. osób przy 6,5% stopie bezrobocia rejestrowanego. Dane dotyczące bezrobocia za 2014 rok wskazują, że być może trend odwróci się, ponieważ liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia spadły do (odpowiednio) 12 tys. osób i 5,7%. Rośnie liczba osób pozostających bez pracy dłużej niż rok oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych. Zwiększa się udział osób bez prawa do zasiłku w ogólnej populacji osób bezrobotnych, a to bardzo podnosi ryzyko wykluczenia. Niekorzystnie kształtują się trendy w zakresie liczby bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej oraz bezrobotnych, którzy nigdy wcześniej nie pracowali. Przy tym na niekorzyść zmienia się struktura wiekowa mieszkańców Gdańska – rośnie liczba osób starszych wymagających specjalistycznego wsparcia. Zmniejsza się liczba rodzin osób z niepełnosprawnościami, które korzystają z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku (w 2013 roku było to 4236 rodzin, natomiast w 2014 roku – 4007 rodzin). Konieczne jest podejmowanie dalszych działań wspierających i usamodzielniających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny. nierozwiązany problem jest problem bezdomności. W 2015 roku w Gdańsku przebywały 823 osoby bezdomne. Względem 2013 roku to wzrost o 19%, spowodowany w głównej mierze tym, że w 2013 roku

około 150 osób bezdomnych zostało skierowanych przez MOPR Gdańsk do placówek poza granicami administracyjnymi miasta Gdańska. Potrzeby osób bezdomnych nie są zaspokojone, szczególnie w zakresie zapewniania perspektywy wyjścia z bezdomności (rozwiązania mieszkaniowe, usamodzielnianie).

Niepokoje rosnąca częstotliwość występowania wśród mieszkańców Gdańska wszystkich kategorii zaburzeń psychicznych. W przypadku województwa pomorskiego wzrost zachorowań jest bardziej dynamiczny niż przeciętnie w Polsce. W Gdańsku rośnie liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi i przewiduje się dalszy wzrost zapotrzebowania na tego typu usługi. Rośnie liczebność osób leczonych z powodu wszelkiego rodzaju uzależnień, w tym behawioralnych. Na te zjawiska duży wpływ wywierają dokonujące się zmiany społeczne, gospodarcze (niepewność, niestabilność), w tym zmiany, jakim podlega współczesna rodzina. Wzrasta liczba rodzin dysfunkcyjnych wychowawczo, co w konsekwencji powoduje, że w dzisiejszej rzeczywistości na zaburzenia psychiczne coraz częściej narażone są dzieci i młodzież. W 2013 roku udzielono wsparcia ponad 10 tys. gdańskich rodzin. Ponad 65,7% klientów korzystało z pomocy długotrwale. Długotrwałość pozostawiania rodzin w systemie pomocy społecznej wpływa na obniżenie zdolności do przezwyciężania trudnej sytuacji. Prognozujemy wzrost liczby rodzin korzystających ze wsparcia

z powodu bezradności. Rośnie liczba rodzin objętych pomocą z powodu problemów alkoholowych. Rośnie liczba rodzin objętych wsparciem asystenta i rodzin objętych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rośnie liczba rodzinnych domów dziecka i dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka. Niekorzystnie kształtuje się struktura rodzin zastępczych – zmniejsza się liczba rodzin zastępczych zawodowych.

Wszystko to sprawia, że coraz więcej jest osób i rodzin wykluczonych oraz takich, które znajdują się w stanie zagrożenia wykluczeniem społecznym, a którym trzeba pomóc, dostosowując wsparcie do zmieniających się potrzeb – aktywizacji pozazawodowej, usług opiekuńczych, kompleksowego wsparcia rodzin wielopokoleniowych. Kompleksowego charakteru musi nabrać wsparcie osób zagrożonych bezdomnością. Skuteczne narzędzia muszą wykraczać poza sferę polityki mieszkaniowej i uwzględniać zidentyfikowane problemy oraz typy rodzin wymagających zróżnicowanych form pomocy. Konieczna jest dalsza rekonstrukcja systemu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.

Dobre zdrowie, rozumiane w kategoriach dobrostanu psychicznego i fizycznego, wymaga dobrych, trwałych relacji społecznych i towarzyskich, które dają poczucie wspólnoty, przynależności, a dzięki temu poczucie sensu życia. Największą rolę w tym względzie

mogą odegrać najbliżsi – rodzina, przyjaciele, sąsiedzi, a gdy ich brakuje – organizacje społeczne i pracujący w nich wolontariusze. Te grupy powinny być możliwie skutecznie wspierane, aby przejść z tradycyjnego modelu wsparcia, który pogłębia uzależnienie od publicznych instytucji, w stronę wsparcia aktywizującego i środowiskowego.

Brak aktywizujących form wsparcia osób objętych pomocą społeczną spowoduje pogłębienie ich uzależnienia od publicznych instytucji wsparcia, co nie przyczyni się do trwałej reintegracji społecznej. Trwanie w tradycyjnym modelu pomocy społecznej prowadziło do wzrostu kosztów usług świadczonych przez publiczne instytucje wsparcia społecznego i w konsekwencji nie przyczyni się do zmniejszenia liczby osób biernych, wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem.

3. OPIS CELÓW OPERACYJNYCH

Cel operacyjny	Opis
<p>III.1. Zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych, rodzin i osób.</p>	<p>Rozwinięcie i uspołnienie systemu usług społecznych służących rozwojowi osobistemu i rodzinnemu gdańszczan to ściśle powiązane i uzupełniające się działania budujące kapitał ludzki (umiejętności i kompetencje mieszkańców Gdańska) oraz kapitał społeczny (relacje, powiązania i zaufanie w rodzinach, sąsiedztwie, społecznościach lokalnych). Usługi społeczne, dzięki którym osiągnąy będzie wzrost poziomu kapitału ludzkiego i społecznego, to działania w obszarach: edukacji (w szczególności edukacji nieformalnej), kultury jako narzędzia animacji i integracji, sportu i rekreacji jako narzędzi zwiększających potencjał zdrowotny i kształtujących postawy współdziałania, wsparcia społecznego jako obszaru wyrównującego potencjał indywidualnego rozwoju każdego mieszkańca Gdańska.</p>
<p>III.2. Zwiększenie roli mieszkańców, organizacji, instytucji i innych podmiotów w kreowaniu polityk miejskich.</p>	<p>Uczestnictwo mieszkańców Gdańska w kreowaniu polityk miejskich to, najprościej rzecz ujmując, partycypacja rozumiana jako współdecydowanie czy też współzarządzanie prowadzące do współodpowiedzialności za miejsce, w którym żyją. Tak zwane uspołecznienie zarządzania miastem realizowane będzie poprzez budowanie i wdrażanie nowych narzędzi konsultacji oraz zwiększanie liczby obszarów życia miasta, o których współdecydują jego mieszkańcy i działające w nim podmioty. Dzięki temu Gdańsk stanie się miejscem, w którym uzgadniane są w dialogu wspólne interesy wszystkich stron.</p>
<p>III.3. Zwiększenie roli wolontariatu jako aktywności społecznej.</p>	<p>Wolontariat jako dobrowolna, bezpłatna i świadoma praca na rzecz innych osób, wykraczająca poza relacje rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie, to jedno z narzędzi budowania kompetencji. Wolontariat kształtuje zarówno kompetencje społeczne (m.in. umiejętność samorealizacji, budowanie relacji z innymi), jak i kompetencje zawodowe (specyficzne, branżowe umiejętności</p>

III.4. Podniesienie jakości oraz zwiększenie zakresu współpracy sektora pozarządowego z miastem.

i doświadczenie). Zwłaszcza drugi z wymienionych komponentów może być działaniem wspierającym zatrudnienie osób młodych, wchodzących na rynek pracy. Wolontariat to także zaangażowanie w działania realizujące hobby gdańszczan, dające możliwość rozwijania pasji i zainteresowań.

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element społeczeństwa obywatelskiego z racji pełnionych przez nie funkcji uzupełniania działań sektora publicznego. Znaczenie organizacji pozarządowych stale rośnie w związku z rosnącą liczbą zadań publicznych przekazywanych im do realizacji. Stają się one bezpośrednim dostawcą coraz większej liczby usług społecznych, z których na co dzień korzystają mieszkańcy. Aby usługi te były najwyższej jakości i coraz lepiej odpowiadały na ich potrzeby, podjęte zostaną działania wspierające rozwój i profesjonalizację organizacji pozarządowych m.in. podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej i specjalistów w poszczególnych obszarach działań organizacji pozarządowych, wprowadzanie nowoczesnych metod i technik zarządzania, indywidualizacja wsparcia organizacji oraz budowanie trwałych relacji w partnerstwach międzysektorowych.

III.5. Podniesienie jakości systemu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.

Prawidłowo funkcjonującej rodziny dzieciom i młodzieży nie zastąpi nikt – ta myśl jest przewodnim motywem działań wspierających rodziny przeżywające kryzys. Wsparcie to udzielane jest m.in. poprzez poradnictwo, asystenturę, placówki wsparcia dziennego, terapię rodzin. Dzieciom, których ze względu na ich dobro lub ze względów obiektywnych nie można pozostawić we własnych rodzinach, zapewnia się opiekę zastępczą, która powinna być najbardziej jak to możliwe zbliżona do opieki rodzicielskiej. W celu zapewnienia dzieciom takiej opieki podejmowane będą działania zwiększające udział rodzinnych form pieczy zastępczej m.in. propagowanie rodzicielstwa zastępczego, stałe wspieranie rodzin zastępczych w pełnieniu opieki nad dziećmi, specjalistyczne wsparcie w sytuacjach kryzysowych.

III.6. Podniesienie jakości systemu integracji społecznej.

Włączenie społeczne to proces, w którym osoby i grupy wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym uzyskują dostęp do usług społecznych dotychczas im niedostępnych oraz możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Działania podejmowane na rzecz integracji społecznej to zwiększanie dostępności pomocy (m.in. dostęp do specjalistycznych form wsparcia, dostarczanie zasobów zaspokajających podstawowe potrzeby), ale przede wszystkim mobilizowanie do aktywności i uczestnictwa w rynku pracy, edukacji, kulturze, sporcie, życiu lokalnym. Proces włączania i uczestnictwa stanie się skutecznym, jeśli sami włączani będą także ten proces kreować.

III.7. Wzmocnienie koordynacji zarządzania polityką społeczną.

Skuteczna polityka społeczna to sprawne zarządzanie oraz spójność i przejrzystość dokumentów strategicznych. W celu zapewnienia skuteczności podjęte zostaną działania uspołniające priorytety i wartości między wszystkimi interesariuszami oraz budujące mechanizmy zarządzania procesem tworzenia i realizowania polityki społecznej. Ważnym działaniem będzie włączenie poszczególnych elementów polityki społecznej miasta do innych polityk związanych z przedsiębiorczością, mobilnością czy planowanymi inwestycjami. W efekcie polityka społeczna stanie się skutecznym narzędziem planowania i realizacji rozwoju społecznego miasta.

4. CELE OPERACYJNE, ZADANIA I KLUCZOWE DZIAŁANIA

Cel operacyjny III.1.

Zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych, rodzin i osób.

Zadanie	Kluczowe działanie
<p>III.1.1. Rozwinięcie i uspołnienie systemu usług i działań służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska.</p>	<p>III.1.1.1. Rozbudowanie, zintegrowanie i dostosowanie do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców oferty usług i działań sportowo-rekreacyjno-turystycznych, kulturalno-rozrywkowych oraz w zakresie edukacji nieformalnej.</p> <p>III.1.1.2. Rozwinięcie systemu wspomagających usług społecznych ułatwiających dostęp do innych usług.</p> <p>III.1.1.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych wspierających rodziny w pełnieniu ich ról.</p> <p>III.1.1.4. Rozszerzenie zakresu usług podnoszących bezpieczeństwo rodzin i osób.</p> <p>III.1.1.5. Zwiększenie uczestnictwa gdańszczan w miejskiej ofercie usług, poprzez które realizują swoje hobby i zainteresowania.</p>
<p>III.1.2. Rozbudowanie oraz podtrzymywanie sieci inicjatyw i działań dzielnicowych, sąsiedzkich, rodzinnych.</p>	<p>III.1.2.1. Rozbudowanie i wzmocnienie sieci centrów lokalnych, partnerstw lokalnych oraz wsparcie liderów społeczności lokalnych.</p> <p>III.1.2.2. Zwiększenie udziału grup nieformalnych w dzielnicowych działaniach animacyjnych.</p> <p>III.1.2.3. Popularyzacja postawy solidarności społecznej wśród mieszkańców Gdańska.</p>
<p>III.1.3. Dostosowanie infrastruktury do potrzeb i działań społeczności lokalnych.</p>	<p>III.1.3.1. Otwarcie i udostępnienie istniejących zasobów infrastruktury społecznej na potrzeby mieszkańców.</p> <p>III.1.3.2. Budowa, adaptacja i udostępnianie zasobów lokalowych na potrzeby dzielnicowych centrów lokalnych.</p>

Cel operacyjny III.2.

Zwiększenie roli mieszkańców, organizacji, instytucji i innych podmiotów w kreowaniu polityk miejskich.

Zadanie	Kluczowe działanie
III.2.1. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w zarządzaniu miastem.	<p>III.2.1.1. Rozbudowanie systemu konsultacji społecznych prowadzonych w sprawach ważnych dla mieszkańców Gdańska.</p> <p>III.2.1.2. Zwiększenie roli budżetu obywatelskiego jako narzędzia partycypacji, w tym poprzez wzrost jego udziału w budżecie miasta.</p> <p>III.2.1.3. Zwiększenie udziału rad dzielnic w kreowaniu kierunków lokalnego rozwoju.</p> <p>III.2.1.4. Wypromowanie postawy samorządności.</p> <p>III.2.1.5. Rozwijanie narzędzi i usług wspierających uczestnictwo mieszkańców w zarządzaniu miastem.</p>
III.2.2. Zwiększenie roli organizacji, instytucji i innych podmiotów w budowaniu polityk miejskich.	<p>III.2.2.1. Zwiększenie roli partnerstw branżowych w kreowaniu polityk publicznych.</p> <p>III.2.2.2. Zwiększenie udziału partnerstw międzysektorowych w realizacji polityk publicznych.</p>

Cel operacyjny III.3.

Zwiększenie roli wolontariatu jako aktywności społecznej.

Zadanie	Kluczowe działanie
III.3.1. Zwiększenie uczestnictwa i wypromowanie wolontariatu jako ścieżki rozwoju osobistego, nabywania kompetencji społecznych i zawodowych.	<p>III.3.1.1. Wypromowanie wolontariatu jako drogi na rynek pracy.</p> <p>III.3.1.2. Wypromowanie wolontariatu jako działania realizującego hobby, zainteresowania, wykorzystującego potencjał różnych grup społecznych.</p> <p>III.3.1.3. Zwiększenie kompetencji podmiotów przyjmujących wolontariuszy.</p>

III.3.2. Rozwinięcie infrastruktury i narzędzi organizowania wolontariatu.

III.3.2.1. Udoskonalenie i rozwinięcie metod oraz narzędzi organizacji wolontariatu.

III.3.2.2. Udostępnienie lokalnych zasobów miejskich dla działań wolontarystycznych.

Cel operacyjny III.4.

Podniesienie jakości oraz zwiększenie zakresu współpracy sektora pozarządowego z miastem.

Zadanie

III.4.1. Podniesienie efektywności i skuteczności działań realizowanych w sferze pożytku publicznego.

III.4.2. Poprawienie warunków dla rozwoju sektora pozarządowego i jego współpracy z miastem.

Kluczowe działanie

III.4.1.1. Podniesienie poziomu profesjonalizacji działań organizacji pozarządowych.

III.4.1.2. Zwiększenie zakresu i liczby zadań zleconych do realizacji przez sektor organizacji pozarządowych.

III.4.1.3. Zwiększenie liczby działań realizowanych w partnerstwach międzysektorowych.

III.4.1.4. Prowadzenie akcji i kampanii promujących organizacje i ich działania oraz wyróżniających ich osiągnięcia.

III.4.1.5. Rozwinięcie i zindywidualizowanie systemu wspierania organizacji pozarządowych.

III.4.2.1. Zwiększenie kompetencji kadry trzeciego sektora oraz kadry administracji samorządowej w zakresie współpracy międzysektorowej.

III.4.2.2. Rozwinięcie systemu działań inkubujących nowe organizacje pozarządowe.

III.4.2.3. Usprawnienie systemu komunikacji pomiędzy samorządem i organizacjami pozarządowymi.

III.4.2.4. Usprawnienie systemu dofinansowywania i współfinansowania działań realizowanych przez NGO.

III.4.2.5. Budowa, adaptacja i udostępnianie zasobów lokalowych na potrzeby działań NGO.

Cel operacyjny III.5.**Podniesienie jakości systemu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.**

Zadanie	Kluczowe działanie
<p>III.5.1. Rozszerzenie dostępności i podniesienie jakości działań wspierających rodziny przeżywającej trudności.</p>	<p>III.5.1.1. Wzmocnienie i poprawienie działań interwencyjnych, w szczególności wczesnej interwencji.</p> <p>III.5.1.2. Rozwinięcie systemu środowiskowych form wsparcia i usług towarzyszących.</p> <p>III.5.1.3. Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług wspierających rodziny przeżywające kryzys, realizowanych w środowisku lokalnym.</p>
<p>III.5.2. Zwiększenie udziału i podniesienie jakości rodzinnych form pieczy zastępczej.</p>	<p>III.5.2.1. Rozwinięcie systemu rekrutacji rodzin zastępczych.</p> <p>III.5.2.2. Rozwinięcie systemu środowiskowych form wsparcia i usług towarzyszących.</p> <p>III.5.2.3. Zwiększenie dostępu do specjalistycznych form wsparcia, realizowanych w środowisku lokalnym.</p> <p>III.5.2.4. Rozwinięcie aktywnych form integracji społecznej w procesie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej.</p>
<p>III.5.3. Podniesienie jakości opieki i wychowania w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.</p>	<p>III.5.3.1. Indywidualizacja pracy z dziećmi przebywającymi w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ich rodzinami.</p> <p>III.5.3.2. Rozwinięcie aktywnych form integracji społecznej w procesie usamodzielniania.</p> <p>III.5.3.3. Zbudowanie otoczenia wspierającego placówki opiekuńczo-wychowawcze w społecznościach lokalnych.</p>
<p>III.5.4. Zwiększenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.</p>	<p>III.5.4.1. Zbudowanie systemu superwizji dla kadr systemu.</p> <p>III.5.4.2. Rozbudowanie systemu szkoleń i doradztwa.</p> <p>III.5.4.3. Wprowadzenie ścieżek rozwoju zawodowego kadry.</p>

III.5.5. Dostosowanie infrastruktury systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

III.5.5.1. Dostosowanie infrastruktury do potrzeb i działań systemu wspierania rodziny realizowanych w środowisku lokalnym.

III.5.5.2. Dostosowanie infrastruktury do standardów i potrzeb systemu pieczy zastępczej.

Cel operacyjny III.6.

Podniesienie jakości systemu integracji społecznej.

Zadanie

III.6.1. Zwiększenie dostępu do przystępnych, trwałych i wysokiej jakości usług społecznych.

III.6.2. Rozwinięcie działań w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

III.6.3. Wzmocnienie pracy socjalnej i zmodernizowanie systemu świadczeń socjalnych.

Kluczowe działanie

III.6.1.1. Wzmocnienie i doskonalenie działań interwencyjnych, w szczególności wczesnej interwencji.

III.6.1.2. Zwiększenie udziału i podniesienie jakości wsparcia środowiskowego w społecznościach lokalnych.

III.6.1.3. Zwiększenie dostępu do specjalistycznych form wsparcia.

III.6.1.4. Podniesienie jakości instytucjonalnych form wsparcia.

III.6.2.1. Zwiększenie skuteczności działań edukacyjnych uzupełniających wykształcenie i kwalifikacje zawodowe.

III.6.2.2. Zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych wspierających aktywizację społeczno-zawodową.

III.6.2.3. Podniesienie jakości działań budujących kompetencje społeczne wspierające proces włączenia społecznego.

III.6.2.4. Zwiększenie skuteczności instrumentów zawodowych wspierających wejście lub powrót na rynek pracy.

III.6.3.1. Zbudowanie systemu specjalizacji pracy socjalnej.

III.6.3.2. Zindywidualizowanie pracy socjalnej.

III.6.3.3. Przygotowanie modelu rozdzielania świadczeń socjalnych od pracy socjalnej i usług społecznych.

III.6.4. Zwiększenie kompetencji kadr systemu pomocy i integracji społecznej.

III.6.4.1. Zbudowanie systemu superwizji.

III.6.4.2. Rozbudowanie systemu szkoleń i doradztwa.

III.6.4.3. Wprowadzenie ścieżek rozwoju zawodowego.

III.6.5. Dostosowanie infrastruktury systemu pomocy i integracji społecznej.

III.6.5.1. Dostosowanie infrastruktury do potrzeb i działań systemu pomocy i integracji społecznej realizowanych w środowisku lokalnym.

III.6.5.2. Dostosowanie infrastruktury pomocy instytucjonalnej do standardów i potrzeb systemu pomocy i integracji społecznej.

Cel operacyjny III.7.

Wzmocnienie koordynacji zarządzania polityką społeczną.

Zadanie

III.7.1. Zaplanowanie i realizacja polityki społecznej oraz włączenie jej w inne polityki miasta.

Kluczowe działanie

III.7.1.1. Rozwinięcie i uspołnienie polityki społecznej na poziomie metropolii i województwa.

III.7.1.2. Zbudowanie konsorcjów podmiotów polityki społecznej, partnerstw projektowych.

III.7.1.3. Rozwinięcie i wzmocnienie badań w obszarze polityki społecznej.

III.7.1.4. Mapowanie potrzeb i zasobów społecznych.

III.7.2. Zintegrowanie działań polityki społecznej m.in. w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, ochrony zdrowia, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa publicznego.

III.7.2.1. Koordynacja zadań między różnymi podmiotami (publicznymi, porządowymi, prywatnymi).

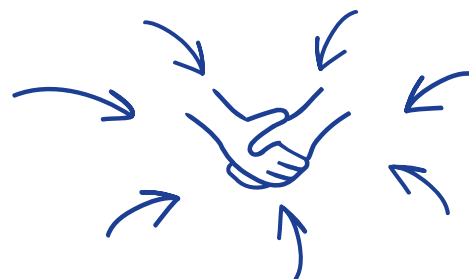
III.7.2.2. Wprowadzenie polityki nadzoru i zarządzania jakością.

III.7.2.3. Wzmocnienie koordynacji i opracowanie nowych oraz uporządkowanie istniejących strategii i programów w zakresie polityki społecznej.

5. POWIĄZANIA Z INNYMI PROGRAMAMI OPERACYJNYMI

Oddziaływanie innych Programów Operacyjnych na osiągnięcie celów Programu Operacyjnego INTEGRACJA SPOŁECZNA I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA:

EDUKACJA

– wyższy poziom wiedzy i kompetencji mieszkańców wpłynie na zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych. Wyrównywanie szans edukacyjnych, w szczególności poprzez wspieranie skutecznych i nowatorskich rozwiązań, przyczyni się do podniesienia poziomu integracji i spójności społecznej, w tym kształtowania postawy solidarności. Wyższa jakość kształcenia, udoskonalenie procesu odkrywania oraz rozwijania talentów i predyspozycji osobistych, a także rozwój kompetencji zawodowych dostosowanych do zmian zachodzących na rynku pracy zaskutkuje wykształceniem zaradności życiowej i zwiększeniem zdolności adaptacji do zmieniających się warunków, a w rezultacie sprzyjać będą ograniczeniu liczby osób wykluczonych społecznie. Wspieranie rozwoju osobistego, a zwłaszcza kształtowanie postaw młodych gdańszczan podczas edukacji obywatelskiej i kulturowej, wzmocni poczucie więzi z Gdańskiem, zwiększy świadomość obywatelską i wpłynie na wzrost aktywności mieszkańców w działaniach lokalnych oraz w procesie współdecydowania o kierunkach rozwoju miasta. Udostępnianie zasobów infrastruktury edukacyjnej lokalnym organizacjom oraz mieszkańcom, przyczyni się do polepszenia bazy dla inicjatyw dzielnicowych i sąsiedzkich oraz działań organizacji pozarządowych. Przedsięwzięcia zmierzające do zwiększenia kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie wspierania rozwoju dzieci i wyboru ścieżki rozwoju osobistego posłużą wsparciu rodziny.

ZDROWIE PUBLICZNE I SPORT

– poprawa stanu zdrowia mieszkańców sprzyjać będzie podniesieniu poziomu włączenia społecznego, gdyż choroby i niepełnosprawności stanowią jedną z istotnych przyczyn wykluczenia. Sport dla wielu osób stanowi ścieżkę rozwoju osobistego, a tym samym przyczynia się do zwiększenia potencjału rozwojowego społeczności lokalnych i rodzin. Uprawianie sportu, szczególnie dyscyplin zespołowych, oraz kibicowanie poprzez swój grupowy charakter ma pozytywny wpływ na poziom integracji społecznej.

KULTURA I CZAS WOLNY

– kultura jest jednym ze skuteczniejszych narzędzi integracji społecznej. Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych czy zaangażowanie w działalność instytucji kultury zwiększa szansę na podniesienie poziomu włączenia społecznego. Wzmacnianie życia kulturalnego w dzielnicach podniesie potencjał społeczności lokalnych. Kultura jest źródłem wartości stymulujących rozwój społeczny i mobilizuje gdańszczan do większego włączenia się w życie publiczne. Uczestnictwo w kulturze oferuje mieszkańcom Gdańska możliwość rozwoju osobistego, budowania relacji i wzmacniania zaufania społecznego. Aktywność kulturalna może również inspirować do podejmowania lokalnych inicjatyw, jak i wyrażania siebie za pomocą twórczych środków wyrazu.

INNOWACYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

– zbudowanie środowiska dla wzmacniania postaw przedsiębiorczych i kreatywnych przyczyni się do rozwoju rodzinnego i osobistego gdańszczan, zwiększy potencjał rozwojowy społeczności lokalnych oraz sprzyjać będzie rozwojowi sektora pozarządowego. Wsparcie sektora ekonomii społecznej korzystnie wpłynie na podniesienie poziomu włączenia społecznego.

INFRASTRUKTURA

– zwiększenie dostępności mieszkań w różnych segmentach rynku i zabezpieczenie zasobów mieszkaniowych dla osób w szczególnej, trudnej sytuacji życiowej oraz zasobów lokalowych gminy na cele społeczne przyczyni się do podniesienia integracji społecznej. Modernizacja zasobu mieszkaniowego wpłynie na zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych.

MOBILNOŚĆ I TRANSPORT

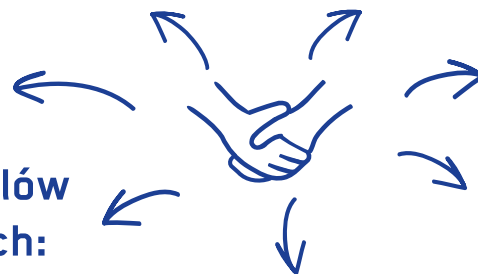
– transport publiczny ukierunkowany na świadczenie wysokiej jakości usług wszystkim mieszkańcom, niezależnie od ich statusu społecznego, przyczynia się do podniesienia poziomu włączenia społecznego. Poprawa warunków dla ruchu pieszego i rowerowego oraz wzrost atrakcyjności transportu publicznego zwiększą potencjał rozwojowy społeczności lokalnych oraz podniosą poziom integracji społecznej.

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

– funkcjonalna przestrzeń publiczna, z którą utożsamiają się mieszkańcy, stwarza miejsce zwiększające potencjał rozwojowy społeczności lokalnych. Szersza partycypacja mieszkańców w planowaniu i działaniu w przestrzeni publicznej zachęci do większego udziału w kreowaniu rozwoju miasta.

Oddziaływanie Programu Operacyjnego INTEGRACJA SPOŁECZNA I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA na osiągnięcie celów innych Programów Operacyjnych:

EDUKACJA

– podniesienie jakości systemu integracji społecznej przyczyni się do wyrównywania szans edukacyjnych, zwłaszcza osób z grup defaworyzowanych. Dzięki poprawieniu jakości systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze będą miały lepsze warunki do rozwoju osobistego i kształcenia. Rozwinięcie i uspołnienie systemu usług służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska w zakresie edukacji nieformalnej, rozwoju hobby i zainteresowań pozwoli na podniesienie kompetencji dzieci i młodzieży oraz przyczyni się do popularyzacji uczenia się przez całe życie. Z kolei zwiększenie roli wolontariatu jako aktywności

społecznej stać się może ważnym elementem procesu kształtowania postaw gdańszczan oraz zdobywania kompetencji zawodowych.

ZDROWIE PUBLICZNE I SPORT

– rozwinięcie i uspołnienie systemu usług oraz działań służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu sprzyjać będzie zwiększeniu udziału mieszkańców w kulturze fizycznej oraz upowszechnieniu wiedzy dotyczącej wpływu stylu życia i warunków środowiskowych na zdrowie. Rozwój usług społecznych, podniesienie jakości działań systemu wspierania rodziny oraz systemu opieki zastępczej nad dzieckiem przyczyni się do wzrostu efektywności profilaktyki chorób i do poprawy potencjału zdrowotnego mieszkańców. Działania służące integracji społecznej ułatwią korzystanie ze wsparcia innych ludzi, w tym poprzez wolontariat. Tego typu wsparcie jest szczególnie potrzebne, jako komplementarne do usług ochrony zdrowia osobom samotnym, starszym, przewlekle chorym, niepełnosprawnym oraz ich rodzinom.

KULTURA I CZAS WOLNY

– rozwinięcie i uspołnienie systemu usług i działań służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców Gdańska przyczyni się do zwiększenia uczestnictwa w kulturze i aktywności kulturalnej gdańszczan. Wzrost aktywności mieszkańców oraz zwiększenie ich roli w kreowaniu polityk miejskich przyczyni się do wzmocnienia identyfikacji z miastem.

INNOWACYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

– rozwój osobisty gdańszczan, przy jednoczesnym zwiększeniu potencjału rozwojowego społeczności lokalnych, budowanego m.in. poprzez wolontariat oraz rozwój sektora pozarządowego sprzyjać będzie wzmocnianiu postaw przedsiębiorczych i kreatywnych.

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

– zwiększenie roli mieszkańców w zarządzaniu miastem oraz wzmocnienie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych przyczyni się do szerszego uspołecznienia procesu planowania i działań w przestrzeni publicznej. Podniesienie poziomu włączenia społecznego jest niezbędne dla osiągnięcia trwałych efektów rewitalizacji obszarów zdegradowanych i zagrożonych degradacją.

MOBILNOŚĆ I TRANSPORT

– rozwinięcie oferty usług służących rozwojowi rodzinnemu i osobistemu mieszkańców oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb społeczności lokalnych sprzyjać będzie realizacji koncepcji miasta krótkich odległości.

6. ZGODNOŚĆ Z KRAJOWYMI I REGIONALNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Zapisy Programu Operacyjnego Integracja Społeczna i Aktywność Obywatelska są zgodne z celami **Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020**. Jego realizacja w szczególności przyczyni się do osiągnięcia celów: I.3 – Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela, II.4 – Rozwój kapitału ludzkiego, III.1 – Integracja społeczna, III.2 – Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, oraz III.3. – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. Program Operacyjny jest zbieżny ze **Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego** – celem 1 – Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji, celem 2 – Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne, celem 3 – Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy, i celem 4 – Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. Program Operacyjny jest również spójny z zapisami ogólnokrajowej **Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego**. Przede wszystkim mowa tu o celu 2 – Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, oraz celu 3 – Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zapisy Programu

Operacyjnego są również zgodne z dokumentem strategicznym **Perspektywa uczenia się przez całe życie** w zakresie realizacji celu 5 – Środowisko pracy i zaangażowania społecznego sprzyjające upowszechnieniu uczenia się dorosłych. Program Operacyjny jest również zgodny z zapisami ogólnokrajowego dokumentu **Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020** w obszarze: Rozwój usług społecznych i opiekuńczych dostosowanych do potrzeb osób starszych, Rozwój aktywności obywatelskiej osób starszych oraz Rozwój wolontariatu osób starszych. Program jest spójny z celem 5 – Efektywne świadczenie usług publicznych, **Strategii Sprawne Państwo**. Niniejszy Program Operacyjny jest również zgodny ze **Strategią Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020**, a także celem operacyjnym 2.2 – Wysoki poziom kapitału społecznego, **Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020**.

Program wpisuje się także w oś priorytetową 6 – Integracja – **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020**. Zapisy Programu Operacyjnego zgodne są także ze **Strategią Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot do roku 2030** i **Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot do roku 2020**.

7. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW OPERACYJNYCH

Cel operacyjny	Nazwa wskaźnika	Oczekiwany trend
III.1. Zwiększenie potencjału rozwojowego społeczności lokalnych, rodzin i osób.	III.1.a. Liczba ofert w poszczególnych usługach społecznych zgodnie z katalogiem usług społecznych.	↗
	III.1.b. Poczucie możliwości realizacji własnych celów życiowych w ocenie mieszkańców.	↗
	III.1.c. Liczba dzielnic, w których działają partnerstwa lokalne.	↗
	III.1.d. Liczba inicjatyw realizowanych w ramach funduszu senioralnego, młodzieżowego, kulturalnego.	↗
	III.1.e. Liczba inicjatyw realizowanych w ramach inicjatywy lokalnej.	↗
III.2. Zwiększenie roli mieszkańców, organizacji, instytucji i innych podmiotów w kreowaniu polityk miejskich.	III.2.a. Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz procesów partycypacyjnych.	↗
	III.2.b. Zadowolenie mieszkańców z możliwości wpływania na działania władz miasta.	↗
	III.2.c. Frekwencja w głosowaniu w ramach budżetu obywatelskiego.	↗
III.3. Zwiększenie roli wolontariatu jako aktywności społecznej.	III.3.a. Liczba zbudowanych „ścieżek wolontariatu”.	↗
	III.3.b. Liczba ofert w poszczególnych „ścieżkach wolontariatu”.	↗
	III.3.c. Liczba wolontariuszy w poszczególnych „ścieżkach wolontariatu”.	↗
	III.3.d. Liczba podmiotów przyjmujących wolontariuszy.	↗
	III.3.e. Znaczenie wolontariatu jako aktywności społecznej w ocenie mieszkańców.	↗

7. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW
OPERACYJNYCH

<p>III.4. Podniesienie jakości oraz zwiększenie zakresu współpracy sektora pozarządowego z miastem.</p>	<p>III.4.a. Liczba wdrożonych narzędzi w procesie zarządzania zadaniami realizowanymi przez organizacje pozarządowe.</p> <p>III.4.b. Zadowolenie przedstawicieli sektora pozarządowego ze współpracy z miastem.</p> <p>III.4.c. Liczba beneficjentów zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe.</p>
<p>III.5. Podniesienie jakości systemu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.</p>	<p>III.5.a. Liczba usług wspierających rodzinę, dostępnych lokalnie w dzielnicach.</p> <p>III.5.b. Liczba indywidualnych ścieżek wsparcia dla rodzin.</p> <p>III.5.c. Liczba rodzin na jednego asystenta rodziny.</p> <p>III.5.d. Liczba udzielonych usług wspierających rodzinę.</p> <p>III.5.e. Liczba wychowanków pieczy zastępczej realizujących „indywidualne ścieżki wejścia na rynek pracy”.</p> <p>III.5.f. Liczba rodzin zastępczych na jednego koordynatora pieczy.</p> <p>III.5.g. Liczba osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.</p>
<p>III.6. Podniesienie jakości systemu integracji społecznej.</p>	<p>III.6.a. Liczba usług wspierających dostępnych lokalnie w dzielnicach.</p> <p>III.6.b. Liczba osób objętych instrumentami aktywnej integracji.</p> <p>III.6.c. Liczba klientów na jednego pracownika socjalnego.</p>

III.7. Wzmocnienie koordynacji zarządzania polityką społeczną.

III.7.a. Liczba programów opracowanych według uspołnionego wzoru.

III.7.b. Liczba zdefiniowanych wspólnych programowych wskaźników.

III.7.c. Liczba współrealizowanych projektów metropolitalnych.

III.7.d. Liczba partnerstw interdyscyplinarnych i międzybranżowych.

III.7.e. Liczba programów i projektów międzysektorowych.

